

Építészettörténet

Örökségvédelem

I. Az épített örökség és védelme

Fogalmak:

- épített örökség
- műemlékvédelem
- rehabilitáció
- rekonstrukció
- revitalizáció
- renováció

Mi mit jelent?

Célok és eszközök...

A művészettörténet kialakulása.

Johann Joachim Winckelmann (1717 – 1768)

A művészet és építészettörténet problémái...

Korszakok és elnevezéseik. Az elnevezések korlátai és problémái.

A korazonosság kérdése és az érték. Előfutárok és epigonok.

Elődeink és magunk múlt-képei.

Az antik ideál

A befejezett múlt.

Változó kapcsolatunk a múlttal

- gótika
- barokk
- historizmus
- szecesszió...
- modern...

Nemzeti stílusok – Finn

– Magyar

– Katalán

Az építészeti érték.

Az építészeti értékadás alapja

- használati
- esztétikai
- műszaki
- történeti
- erkölcsi

Összefüggések és különbségek.

Az építészet mint mindenkori legjelentősebb (politikai) jelentéshordozó.

Épület és anekdota.

A helyreállítónak feltett kérdés... A kompromisszum helye és lehetőségei korunkban.

A műemlékvédelem kezdete.

Amit a 19. század előtt értéknek láttak... Műkereskedelem és megrendelői.

A műkedvelő védelem... Kik, kiknek, miért...

Elvek: a tökéletességre törekvés, „mi jobban tudjuk”. A gyakorlatba átültetett elmélet.

A gótika tisztelete és elvetése és okaik. Gothic revival.

Formai tisztaság és a új szerkezetek.

Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc (1814 – 1879)

Pierrefonds

Franciaország

Camillo Boito (1836 – 1914)

Murano, Sta. Maria

Olaszország

Conrad Wilhelm Hase (1818 – 1902)

Sigwardskirche, Idensen

Németország

Ernst Friedrich Zwirner (1802 – 1861)
Karl Eduard Richard Voigtel (1829 – 1902)

Köln, Dóm

Németország

Hubert József (1846 – 1916)

Bojnice (Bajmóc)

Szlovákia (Magyarország)

ase (1818 – 1902)

Steindl Imre (1839 – 1902)

Kassa (Kosice)

Szlovákia (Magyarország)

Schulek Frigyes (1841 – 1919)

Mátyás templom

Hazai időrend:

- 1846, Az orvosok és természetvizsgálók 2. gyűlése
- 1851, Az Osztrák Birodalom területén megalakul a „Zentralkomission”
- 1872, MIB (Magyarországi Műemlékek Ideiglenes Bizottsága)
- 1881, 1881/XXXIX tc.: MOB (Műemlékek Országos Bizottsága)
- 1919, Országos Műemléki Hivatal (Magyar Tanácsköztársaság)
- 1934, MOB állami hivatal
- 1949, 1949/13. tvr.: MUMOK (Múzeumok Országos Központja)
- 1957, OMF (Országos Műemléki Felügyelőség /ÉVM/)
- 1964, 1964/III tv. (az építési tevékenységről)
- 1967, 1967.I.31. (ÉM) rendelet a megőrzésről
- 1992, OMvH (Országos Műemlékvédelmi Hivatal)
- 1997, 1997/LIV tv. a műemlékvédelemről
- 2001, 2001/LXIV tv. a KÖH (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal)
- 2005, 2001/LIV törvény módosítása a 2005/LXXXIX tv.
és a jelen...

Athéni karta (1931)

A teljes visszaállításról való lemondás deklarálása

- általános és nemzeti jogszabályok igénye
- műemlékek használatának fenntartása
- magán és közérdek összeegyeztetése, hatásos emlékvédő közhatalom igénye
- romok kezelése és védelme
- modern anyagok használata az építészeti emlékek védelmében
- építészek és szakágak együttműködése
- műemléki környezet védelme
- védettségi jegyzékek

Korunk gyakorlatának elvi alapjai

**The First International Congress of Architects and Specialists of Historic Buildings,
Paris (1957).**

Ajánlások:

- Országokénti központi szervezet
- Tervezők és szakemberek nemzetközi szervezete
- Speciális szakmai képzés minden kategóriában
- Épület-nedvességvédelem megoldásai
- Kortárs művészek részvétele a helyreállításokban
- Építészek és régészek együttműködése
- Várostervezők együttműködése

Korunk gyakorlatának elvi alapjai

Velencei Charta (1964) és magyar értelmezése:

- az építmények legkorábbi, vagy első teljességében ismert hiteles állapotának bemutatására kell törekedni
- az építmények építési korszakai jelzendők az épületen; e jelzéseknek elsőbbségük van építészeti esztétika követelményeivel szemben
- a korszakok határai is jelzendők
- a későbbi hozzá- és átépítések a korábbi állapot bemutatása érdekében bonthatók
- időben mához közeledve a stíluskorszakok fontossága csökken
- a 19. sz. közepe utáni építészet, kivételektől eltekintve értéktelen
- a legkorábbi, vagy első ismert állapot bemutatásához, a modern építészet eszköztárából vett kiegészítések alkalmazhatók
- a kiegészítések jól megkülönböztethetők legyenek

Korunk gyakorlatának elvi alapjai

Narai dokumentum (1994)

A dokumentum elismeri minden kultúrában azokat a sajátos jellegzetességeket, amelyek az örökség értékeire utalnak.

Leszögezi, hogy a konzerválási gyakorlat hitelességének érvényre juttatása lényegi hozzájárulás az emberiség kollektív emlékezésének tisztázásához és megvilágításához.

A második világháború utáni
helyreállítások problémái

Varsó

Óváros, piactér

A második világháború utáni
helyreállítások problémái

Athén

Attalosz sztoa

Kr. e. 159-138

**Modern építészetünk
és műemlékeink**

Buda, Úri u. 32. Farkasdy Zoltán, 1959

Modern építészetünk és műemlékeink

Buda, Tóth Árpád sétány 27. Jánossy György, 1963

Modern építészetünk és műemlékeink

Buda, Szentháromság tér, Jánossy György és Laczkovics László, 1979

A hazai gyakorlat problémái

- védelem az állami intézményrendszer ellen
- a didaktikus felfogás hibái
- az egységes építészeti kompozíció hiánya: széttördelt homlokzatok és épületek
- az új anyagok eltérő jelentése
- a védelem elvei és a társadalmi igények konfliktusa: öntörvényű műemléki felfogás kialakulása
- a társadalom változása
- hiányzó kompenzáció
- hiányzó társadalmi elismerés

A hazai gyakorlat eszközei

– az egykori formák, terek és tömegek bemutatásának anyagai:

- beton, műkő
- műemléki téglá
- faszerkezetek
- üvegtégla és copilitüveg
- fém rátétek
- nyersen hagyott szerkezetek

Hidegség

A jó példák

Velemér

A jó példák

Csempeszkopács

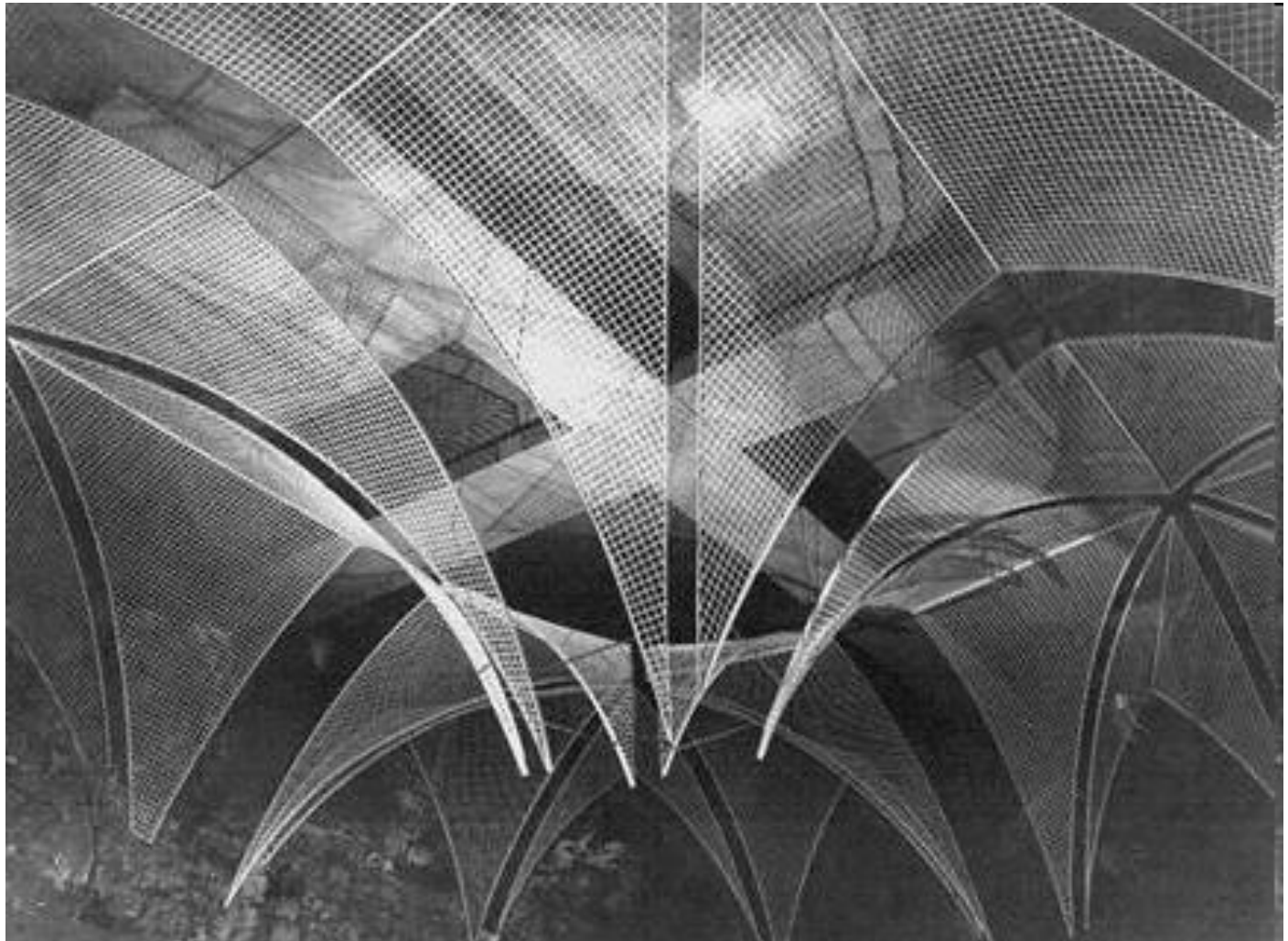

A jó példák

Dömös

A kritikus példák

Salamon-torony

A kritikus példák

Simontornya

A kritikus példák

Feldebrő

A kritikus példák

Budapest I. Úri u. 17.

A kritikus példák

Budapest I. Úri u. 13.

A legnagyobb kudarc... a budai várpalota

A legnagyobb kudarc... a budai várpalota

A társadalmi egyezés kérdései

Hitelesség

Eredetiség

Rendeltetés

Használat

Érték

Kapcsolódás

Irodalom. A nagyok...

Marcus **Vitruvius** Pollio (Kr. e. I. sz. második fele)

Serlio, Sebastiano (1475–1554)

Vignola, Giacomo Barozzio da (Iacopo, Barozio) (1507–1573)

Palladio, Andrea (1508–1580)

Scamozzi, Vincenzo (1548–1616)

Irodalom. Akiket Magyarországon ismertek és használtak...

Abraham Leuthner von Grundt (1639–1701): Grundtliche Darstellung, Der Fünff Seüllen... (Praga, 1677)

Leonhard Christoph Sturm (1669–1719) – kb. 30 könyv

Johann Jacob Schübler (1689–1741): Synopsis architecturae civilis... (Nürnberg, /Weigel/ 1732, 1735)

Johann Friedrich Penther (1693–1749): Anleitung zur Bürgerlichen Baukunst. 1-4... (Augsburg, /Johann Andreas Pfeffel/ 1744-1748)

Lorenz Johann Daniel Suckow (1722–1801): Erste Gründe der bürgerlichen Baukunst... (Jena, /Cuno/ 1751, 1763, 1781; Jena, /Wolfgang Stahl/ 1798)

Ludwig Friedrich Wolfram (?): Handbuch für Baumeister, 1-2... (Rudolstadt, /Fürstl. Schwarzl. Rudolst. priv. Hofbuch- u. Kunsthandlung/ 1821-1827)

Irodalom. Akiket Magyarországon ismertek és használtak...

Johann Andreas Romberg (1806–1868): Die Zimmerwerks-Baukunst in allen ihren Theilen (Augsburg/München, 1834; 1-2. Leipzig, /Romberg/ 1846, 1847; Glogau, /Carl Flemming/ 1850)

Mathias Fortunat Koller (?): Anleitung: zu der Errichtung und dem Gebrauche verschiedener Wirthschaftsöfen... Hrsg. von dem Verfasser des Praktischen Baubeamten (Wien, /Joseph Gerold/ 1800); Ein hundert und vierzig Kupfertafeln zum praktischen Baubeamten der zweyten verbesserten Auflage von Jahre 1800 (Wien, /Ignaz Alberti's Witwe/ 1800); Der Praktische Baubeamte (Wien, /Ignaz Alberti's Witwe/ 1800); Theoretisch- und praktisches Handbuch der bürgerlichen Baukunst (Wien, /Frister/ 1800); Der neue praktische Baubeamte (Wien und Triest, /Geistinger/ 1815)

Irodalom. Az első magyar szakírók...

Molnár János (1728–1804): A régi jeles épületekről kilencz könyvei. (Nagyszombat, 1760)

Franciscus Rausch de Traubenberg (1743–1816): Elementa Architecturæ ad structuras œconomicas applicatæ in usum Academiæ per Regnum Hungaræ et eidem adnexas provincias (Buda, 1779)

Révai Miklós (1750–1807): Várasi építésnek eleji. (Névtelenül, Buda, /Királyi Akadémiai Betűkkel/ 1780)

Schárbergi Bedeus Joakim (1746–1810): Fontos tanítás a' leg-óltsóbb, 's tűz ellen szolgáló Építés Mesterségéről... (Kolozsvár-Nagyszeben, /nyomtatott Bart János betűivel/ 1807)

Kováts Ferenc (?): Az utak és útszák építésének módja, melyet írt Gautier Úr, Frantziai Országban Királyi Indzsenér... (Pozsony-Kassa, /Landerer Mihály/ 1778)

Irodalom. Az első magyar szakírók...

Beregszászi Pál (1790–1865) Építés tudományának azon része, melyben az Építésre teendő költségeknek számba vevése adódik elő (Debreczenbenn, 1819); A' rajzolás tudományának kezdete (Debreczenbenn, /Tóth Ferencz/ 1822); A' szabad kézzel való rajzolás tudományának kezdete (Debreczenbenn, /Tóth Ferencz/ 1823; Debreczenbe /Tóth L./ 1836); Az építés tudományának azon része, melybenn az épületeknek erős, és alkalmas volta adódik elő... (Debreczenbenn, /Tóth Ferencz/ 1824); Az építés tudományának azon része, melyben az épületekre teendő fedelek ismerete és rajzolása adatik elő (Debreczen, 1846), A tárgyaknak a látszás tudománya szerinti ismertetése és rajzolása (Debreczen, 1859); Az építés tudományának azon része, melyben az épületek ékesítésére szolgáló oszlop rendek ismertetése és rajzolása adatik elő (Debreczen, 1863)

Schnédár János (1826–1896): Anleitung zur Baukunst (Wien, 1856); A gyakorlati építészet elemei (Buda, 1862; Bécs, /Gerold Károly fia/ 1870)

Irodalom. A nagy 19. századi összefoglalások:

Handbuch der Architektur – sok kötetes, formákat, szerkezeteket és épülettípusokat összefoglaló német építészeti szakkönyv-sorozat, amelynek alapító szerkesztői Josef Durm, Hermann Ende, Henrich Wagner építészek és Edward Schmidt mérnök voltak.

Breymann, Gustav: Allgemeine Bau-Constructions-Lehre mit besonderer Beziehung auf das Hochbauwesen 1-4.

Theil 1: Constructionen in Stein. Mit 86 Tafeln (Stuttgart, 1849)

Theil 2: Constructionen in Holz (Stuttgart, 1851)

Theil 3: Constructionen in Metall. (Stuttgart, 1854)

Több, H. Lang, O. Königer, O. Warth által készített átdolgozott utánnyomása ismert a 20. század elejéig. A késői kiadások négykötetesek, a 3. kötet: Konstruktionen in Eisen.

Irodalom. Ajánlott irodalom:

Wanderley, Germano: Épületszerkesztések könyve (Bp. 1884)

Tankó Sámuel: A lakóház tervezése és építése (Bp. 1894)

Möller Károly (szerk.): Építési zsebkönyv (1936-45 között évente)

Kotsis Endre: Épületszerkezettan (Bp. 1945)

Szentkirályi Zoltán: Az építészet világtörténete (Bp. 1980)

Déry Attila: Európai építészet 1750-1918 (Bp. 2004. Merényi Ferenc társsz.)

Déry Attila: Öt könyv a régi építészetről (Bp. 2010)

A szakirodalomról: **Déry Attila**: építészettörténeti bibliográfia
(http://attiladery.hu/dery07_bibliog.htm)